

Kankerpatiënten die chemotherapie of radiotherapie ondergaan, kunnen daardoor hun vruchtbaarheid verliezen. Wat kun je vooraf doen om dat te vermijden? We vragen het aan de specialisten ter zake.

KANKERDIAGNOSE: VRUCHTBAARHEID IN

DE LAATSTE OPTIE

Wat als een patiënt geen materiaal heeft laten invriezen, en nadien toch nog kinderen wil? 'Bij mannelijke patiënten is de kans op nageslacht daarom niet verkeken. Zelfs als de spermaproductie is aangetast, vinden we soms nog bruikbare zaadcellen. Dan kan de patiënt opteren voor ICSI, waarbij een zaadcel rechtstreeks in de eicel wordt geïnjecteerd. Is er niets bruikbaar te vinden in het ejaculaat, dan kunnen we soms nog zaadcellen rechtstreeks uit de teelballen halen', zegt dr. Benny Verheyden.

Ook bij vrouwen die voor kanker zijn behandeld, is het afwachten wat de therapie met haar vruchtbaarheid heeft gedaan. Een minderheid kan na chemotherapie toch nog gewoon zwanger worden. 'We kunnen nooit helemaal uitsluiten dat de zware medicatie de eicellen genetisch heeft beschadigd. Maar studies tonen aan dat dat risico aanvaardbaar is', aldus prof. dr. Luc Delbeke.

Jongens of mannen die worden behandeld voor kanker, kunnen door verschillende oorzaken onvruchtbaar worden. Niet alleen door chemotherapie of bestraling, maar bijvoorbeeld ook doordat bij een operatie cruciale zenuwen beschadigd raken. 'Het is dus erg belangrijk om patiënten op dat risico te wijzen en hen te informeren over de mogelijkheid om zaadcellen te laten invriezen', zegt dr. Benny Verheyden, androloog in het UZA. 'Zelfs bij kinderen kunnen we overwegen stamcellen uit het weefsel van de teelballen te halen en in te vriezen, al wordt dat nog maar heel zelden gedaan.'

Artsen snijden het onderwerp niet altijd graag aan. De patiënt is op het moment van de diagnose immers al zo overdonderd dat eventuele latere vruchtbaarheidsproblemen meestal de laatste van zijn zorgen zijn. Verheyden: 'Helaas hoor ik achteraf nog te vaak van patiënten dat de vraag hen niet eens is gesteld. Dat is heel spijtig.'

Als patiënten beslissen om sperma-

stalen te laten invriezen, kunnen die gemakkelijk tien of zelfs twintig jaar worden bewaard. Toch is het na ontdooiing afwachten hoe de kwaliteit van de zaadcellen is. 'De donatie gebeurt onder tijdsdruk en door een patiënt die ziek is, waardoor de kwaliteit soms minder is. En ook het invriezen en ontdooien doen geen goed aan de zaadcellen. Maar zelfs als de kwaliteit van het ontdoode staal tegenvalt, is er veel mogelijk met behulp van in-vitrofertilisatie (ivf) of ICSI (zie kaderstuk). We zetten hoe dan ook sneller de stap naar vruchtbaarheidstechnieken, omdat we zuinig moeten omspringen met het beschikbare ingevroren materiaal', zegt Verheyden.

Eierstokweefsel invriezen

Voor vrouwelijke patiënten ligt de zaak veel moeilijker. Als ze chemotherapie of radiotherapie in de buikzone ondergaan, is de kans groot dat hun eierstokken definitief beschadigd raken. 'Als de vrouw nog een kinderwens heeft, kun je in theorie eicellen of embryo's van

GEVAAR

het koppel invriezen na een ivf-procedure, maar meestal is er niet genoeg tijd om dat te doen', zegt prof. dr. Luc Delbeke, hoofd van het Centrum voor Reproductieve Geneeskunde. 'Een betere optie is om een stukje eierstokweefsel af te nemen en in te vriezen. Dat kan vrij eenvoudig via een kijkoperatie. Als de patiënte geneest en na enkele jaren groen licht krijgt van de oncoloog, kunnen we het eierstokweefsel opnieuw inplanten. Dan bestaat er een behoorlijke kans dat de vrouw opnieuw een cyclus krijgt.'

In de praktijk leidt die behandeling echter uiterst zelden tot een zwangerschap. Dat komt onder meer doordat het ontdooide eierstokweefsel sterk aan kwaliteit heeft ingeboet. Wereldwijd zijn er maar enkele tientallen baby's geboren na een dergelijke procedure. 'Toch is het wezenlijk dat een vrouw op zijn minst geïnformeerd wordt over die mogelijkheid. Als ze dan na de kankerbehandeling onvruchtbaar blijkt, is er tenminste nog die ene optie', aldus Delbeke.

SINUSSEN

WAT zijn sinussen?

Sinussen zijn bijholtes van de neus. Het zijn met lucht gevulde, in het bot gelegen openingen die via nauwe kanalen in verbinding staan met de neusholte. De sinusholte is bekleed met een flinterdun slijmvlies. We hebben vier paar sinussen: boven en onder de oogkassen bevinden zich respectievelijk de voorhoofdssinussen en de kaakbeensinussen, tussen de ogen heb je de zeefbeensinussen en net onder de hersenen situeren zich de wigbeensinussen. Over hun rol verschillen wetenschappers van mening. Afhankelijk van de theorie zouden ze bedoeld zijn om onze botmassa lichter te maken, als uitbreiding van de oppervlakte van het neusslijmvlies of om het timbre van onze stem te bepalen.

WAT is sinusitis?

Bij sinusitis zijn de sinussen ontstoken. Acute sinusitis wordt veroorzaakt door een verkoudheid, waarbij er zich slijmen ophopen in de sinusholtes en de verbindingskanalen. Typische symptomen zijn gekleurde slijmen en hoofdpijn. De ontsteking wordt veroorzaakt door een virus, soms gevolgd door een bacteriële bijbesmetting. Acute sinusitis kan weken aanslepen. Meestal volstaat een behandeling met ontzwellende medicatie, in de vorm van neusdruppels of een neusspoelmiddel. Als de klachten heel ernstig zijn of langer dan een maand duren, gaat u het best naar de huisarts.

VANAF WANNEER spreek je van chronische sinusitis?

Als de klachten langer dan drie maanden aanhouden, heeft u chronische sinusitis. Meestal zijn de klachten dan milder: lichte hoofdpijn, een verstopte neus, minder goed kunnen ruiken ... Bij de chronische vorm is er niet noodzakelijk een virus of bacterie in het spel: de ontsteking kan ook het gevolg zijn van onder meer een allergie, poliepen of een anatomische afwijking, bijvoorbeeld een onregelmatig gevormd neustussenschot. Afhankelijk van de oorzaak bestaat de behandeling uit medicatie of een operatie. Sinusingrepen gebeuren vandaag endoscopisch. De chirurg opereert via het neusgat met behulp van een smal instrument waarop een minuscule camera is gemonteerd. Daardoor is de ingreep minder pijnlijk dan vroeger en verloopt de genezing vlotter ...

INFO Dienst neus-, keel- en oorziekten, T 03 821 42 44